

STAMMEBLADET

FORENINGEN FOR STAMMERE I DANMARK

NR. 1 JANUAR 1996 21. ÅRGANG.

STAMMEBLADET er medlemsblad for

Foreningen for Stammere i Danmark (FSD),

som har følgende formål:

- at udbrede kendskabet til stammen og stammeres vilkår,
- at udøve en oplysende og rådgivende virksomhed med hensyn til stammens årsager, forebyggelse og behandling,
- at støtte forskning med hensyn til stammen og stammebehandling,
- Varetage stammeres interesser på enhver måde.

Stammebladet udkommer 6 gange om året og næste nummer har deadline den 1. marts 1996.

Stammebladet redigeres ud fra hvad der formodes at have læsernes interesse. De indlæg der bringes repræsenterer ikke nødvendigvis FSD's synspunkter.

Dette nummer er trykt i 500 eksemplarer hos:
Pan Tryk, Skive

Redaktion: Lene Hansen

Breve og indlæg sendes til:

Lene Hansen
Æblehaven 14
3400 Hillerød

Indlæg **skal** være læselige, og de må meget gerne være skrevet på maskine eller på diskette.

Indhold

Nyt fra formanden	side 4
Stammen, fra »Ego, Hunger and Agression« . .	side 5
Selvterapi i oldtiden	side 10
Scatmann John	side 11
Forældre og børn	side 14
Children and Developmental Stuttering	side 15
Bognyt, Slangens år	side 20
Politisk set, Nyt fra EU	side 22
For medlemmer	side 23
Kalender	side 26

Fra redaktionen

Godt nytår til alle.

Som I kan se er der blevet ændret lidt i Stammebladet's udseende. Det har vi gjort for at gøre det lidt mere læsevenligt. Ellers er det det gode gamle Stammeblad du sidder med, dvs. læsernes blad.

Skal Stammebladet fortsat have »Bognyt« sider? Uden bogstof ingen bognyt! Så hvis du læser eller hører noget om bøger hvor stammen optræder eller kunne tænke dig at anmelde en ny bog, du mener har læsernes interesse, så skriv til bognyt.

Lene Hansen.

Kære medlem

Samarbejde er nøgleordet for al vækst i den rigtige retning.

Denne opfordring går både til stammerne/forældre, institutioner og øvrige instanser der har med stammen at gøre.

Jeg synes det er en skam for det danske samfund at opleve alle de stammere/forældre, der ikke får et tilbud om hjælp/behandling på grund af, at kommunerne og amtskommunerne ikke kan/vil samarbejde om at løse problemerne.

Brug ikke stammerne og deres forældre i kampen for jeres politiske holdninger.

Jeg vil desuden gerne opfordre stammere/forældre til at gøre opmærksom på jeres/vores problemer overfor de lokale politikere/institutioner m.fl.

Henrik N. Jensen

Michael Kirkeby har udvalgt og oversat følgende afsnit fra Fritz Perls bog »Ego, hunger and aggression«

Stammen

Alle mennesker stammer, men oftest er stammen så ubetydelig, at man ikke bemærker det. En overstrømmende society kvinde der vælter sine meningsløse ord, fraser og ligegyldigheder ud over hele selskabet - selv hun bliver nogle gange fortumlet, forbløffet og ude af stand til at udtrykke sig - og begynder så at stamme. Og hvem har ikke en speaker der tøver, leder efter ord, og udfylder ventetiden med et øh... eller med at stamme.

Stammen er en variation af temaet: "Utilstrækkeligt selvudtryk". Vi ser lejlighedsvis stammen som udtryk for selvoptagethed og forvirring. Personen, der det ene øjeblik taler flydende i en livlig samtale, vil måske stamme voldsomt, hvis han det næste øjeblik skal holde en stor offentlig tale. Derfor, hvad der her bliver sagt om kronisk stammen, er i mindre grad henvendt til de, som kun er talehæmmede i bestemte situationer.

Den kroniske stammer karakteriseres ved sin utålmodighed, sin underudviklede tidsfornemmelse og ved sine hæmmede aggressioner. Ordene i hans tale flyder ikke i ordentligt timede sekvenser, det

er som om han er fyldt op med en masse ord, der vil ud på en gang. Hos stammeren ses, som et udslag af grådighed, en tendens til at indånde samtidig med at han taler, med det resultat, at han også "sluger" sine egne ord.

Stammeren bruger sine tænder i utilstrækkelig grad (her henvises til et andet kapitel i bogen om grådighed og aggression, og en assimilationsøvelse hvor man skal blive ved med at tygge maden, indtil den er næsten flydende, inden man synker den), og hans aggressioner vil frataget sin naturlige funktion finde andre mærkelige afløb.

Ofte kan stammeren sige et svært ord efter et kort aggressivt udbrud. Han kan f.eks. slå den ene hånd hårdt i den anden, skære tænder, eller stampe med fødderne. Denne form for aggression er typisk for den utålmodige stammer. Billedet ændres imidlertid totalt, når han farer i flint. Så snart han er parat til at give afløb for sine aggressioner, opdager han pludseligt, at han har midler til rådighed, og han kan råbe og bande uden antydning af stammen.

Der er et andet tilfælde, hvor

stammeren kan tale stammefrit, det er når hans tale ikke udtrykker nogen form for følelser. Så kan han korrekt udføre opgaven, at reproducere ord som ikke siger ham noget eller udtrykker hans sande jeg. Han mestrer teknikken at sige ord til perfektion, f.eks. ved foredrag eller sang, så længe han er koncentreret om den tekniske side af talen og ikke om indholdet. Men så snart han skal give udtryk for sig selv, vil han blive utålmodig igen, og desværre ophidset han bliver, desværre bliver hans stamme - undtagen i de få tilfælde, hvor han tillader sig selv at eksplodere.

Behandling af stammen hvor man ser bort fra behandling af aggression og utålmodighed kan i bedste tilfælde kun resultere i dannelsen af en talende robot, men aldrig en personlighed, der vil være i stand til at give udtryk for sig selv og sine følelser.

Det er derfor ved helbredelsen af stammen absolut nødvendigt først at bearbejde aggressioner og at udføre nogle assimilationsøvelser, specielt tyggeøvelserne.

Den taletekniske side af sagen må imidlertid ikke negligeres. Her må stammeren i begyndelsen være tilfreds med at tale ved hjælp af

teknik, før han forsøger at udtrykke sig selv. Han må også lære, at det er meget vigtigt at skelne mellem øvesituationer og ægte situationer.

Mange elever har lidt forlis ved at overse dette. I begyndelsen kan det kun lade sig gøre at tale stammefrit i øvesituationerne, og stammeren må ikke stille for store forventninger i de ægte situationer, ikke før han har bearbejdet sin utålmodighed og grådighed. I modsat fald kan han kun overføre øvesituationerne til ægte situationer ved at decensibilisere sin personlighed - ved at miste sit selv - ved at blive en mumie. For at undgå denne fare, må han forhindre sin ophidselse i at blive til angst.

Angst er ophidselse med utilstrækkelig ilttilførsel. Stammeren har altid besvær med sin vejtrækning. Han er ikke opmærksom på sammenblandingen mellem ind- og udånding, og på at økonomisere med vejtrækningen. Det kan lyde banalt og dumt at fastslå, at stammeren ikke er opmærksom på den kendsgerning, at man taler på udåndingsluften og derfor må trække vejret bevidst.

Udover specielle øvelser mod angst (beskrives i et andet kapitel

i bogen), vil jeg råde stammeren til at lave følgende forløb af øvelser:

1. Ind- og udånd normalt uden indblanden eller handling, men vær opmærksom og mærk forskellen på ind- og udånding. Der må ikke være nogen anstrengelse eller overdrivelse. Bare lig ned og koncentrer på følelsen af dit åndedræt. Modstå enhver indskydelse til at ændre noget. Fortsæt indtil (uden indblanding eller tankeflugt) du kan vedblive at trække vejret bevidst i et par minutter.

2. Indånd normalt og udånd på lydene m, n, og s, indtil det føles naturligt. Udåndingen skal være som en slags sammenfald, ligesom et suk eller et støn.

3. Udvalg en sætning som du kan lide. Sig en stavelse, pause, og ånd ind igen. F.eks.: Ro- (ånd ind) sen (ånd ind) der (ånd ind) gror / dens / kor/ te / tid / er / lov/ prist / mere / end / an/ dre / blom/ ster.

4. Gentag denne øvelse i din fantasi hver gang der er lejlighed til det. Hovedsagen er at indånde efter hver stavelse.

Hvis du kan gøre det i fem minutter, har du taget det vigtigste

skridt hen imod korrekt vejrtrækning og mod at besejre din utålmodighed.

5. Når du behersker den foregående øvelse, skal du lave den med ord i stedet for stavelser.

6. Den næste øvelse kræver lidt tankevirksomhed. Skær alle dine sætninger ned til små grammatisk korrekte dele. F.eks.: Det er lettere (ånd ind) at foregive (ånd ind) at være / hvad du ikke er / end at skjule / hvem du er / men den / der kan fuldføre begge dele / er en hykler.

7. Tal til mennesker i din fantasi, mens du anvender den omtalte teknik. Gøre det først tavst, så med hviskende, lydløs stemme. Få derefter mere og mere styrke på din stemme.

8. Lære at strømline din stemme. Øv dig i at sige alle ord med crescendo (stigende styrke) og decrescendo. Arbejd med de ord der giver dig de største vanskeligheder, f.eks. de som begynder med p. Tag en dyb indånding, slap af omkring munden og svælget og udtal, så blødt som muligt, men betonet, med crescendo på den følgende vokal.

9. Overfør forsøgsvis øvesituationerne til virkelige situationer, bed en ven som har tålmodighed og som er villig til at hjælpe dig, om at gøre dig opmærksom på hver gang du falder tilbage i den ukorrekte vejrtrækning.

10. Lad din fantasi fremstille situationer, med ophidselse, forvirring eller selvbevidsthed og lav øvelse 7 igen.

11. Øv dig selv i ikke at sige noget. Udvikl din evne til at lytte. Hellere sluge andre menneskers ord end dine egne. Vigtigst af alt: husk enhver tilbagevenden af stammen er et faresignal til dig, - som advarer dig om at slappe af eller stoppe op. Husk, der er meget få situationer i livet, hvor det er absolut nødvendigt at sige noget.

12. Når du har lært at tie stille og lytte, må du forberede dig på at nå den indre stilhed. Det lyder paradoksalt, men du vil lære korrekt tale gennem korrekt stilhed.

Kropsbevidsthedsøvelser er også af stor vigtighed, find ud af hvilke muskler du spænder (i kæben, halsen eller mellemgulvet), ikke kun når du er tavs (kronisk spænding), men også i selve talesituationen. Sigtet er at lære hvordan du laver din stammen. Når du er fuldt bevidst om hvordan du i hver detalje laver din stammen, vil det være lettere at lære at tale stammefrit. Hvor mange stammere vil være villige til at stamme bevidst, at opgive deres fjendtlighed og kæmpe imod. Hvor mange stammere er villige til at tage det fulde ansvar for deres egen stammen?

13. Når denne ansvarlighed er tilstede, vil meningen med at stamme ofte afsløre sig selv. Formålet må være at vinde tid, i overensstemmelse med at skjule den grundlæggende selvbevidsthed.

Fra "Ego, hunger and aggression" af F. Perls.

For oldtidens grækere var Demosthenes taleren frem for nogen; men han havde en svær start ud i talens kunst, da han stammede. Men han havde også en kolossal vilje til at ændre sin talevanskelighed og blev således den første kendte »selvterapeut«.

Selvterapi i oldtiden

Demosthenes ønskede at føre sig frem indenfor politik; i starten lykkedes dette ikke; men han lærte af sine fiaskoer og overvandt med frygtindgydende energi alle sine svagheder.

Han havde svage lunger og svært ved at tale højt. Han var tilbøjelig til at stamme, led af ansigtskramper, havde nervøse trækninger i den ene skulder, artikulerede utydeligt og han var ikke i stand til at udtale bogstavet r.

Den utydelige diktion og hans stammen rådede han bod på ved at øve sig i at tale med små sten i munden. Når det stormede begav han sig ned til stranden og øvede sig her i at overdøve elementernes rasen.

De nervøse trækninger i skulderen (medbevægelser?) fik han bugt med ved at ophænge et spyd, der stak ham i skulderen hver gang denne bevægede sig ufrivilligt, og ansigtskramperne lærte han at beherske ved at se sig i et spejl og koncentrere sin viljestyrke om at beherske sine ansigtsudtryk.

Hos filosofen Euboulides fra Milet tog han speciel undervisning i at udtale bogstavet r.

For at styrke sine lunger havde han for skik at ile op ad de trapper og bakker, som Athen er så rig på, og når han så blev stakåndet, tog han fat på at deklamere en tale eller et digt, for på denne måde at lære at beherske sit åndedræt.

Om forberedelse

Demosthenes kunne ikke lide at ekstemperere og skrev derfor altid sine taler på forhånd. Men for at forbedre sin stil studerede han Thukydid og skrev hans historiske værker af **otte gange**.

Kilde: Antikkens historier bind I, Myter og sagn fra det gamle Hellas, v. Alf Henrikson, dansk udgave: Gyldendal, 1988.

Henrik N. Jensen har via internettet fundet følgende som han har oversat til dig.

Scatmann John

Jeg vil her skrive lidt om Scatmann John alias John Larkin.

Han er en af de få nulevende "berømte" stammere, der har stået frem og annonceret offentligt, at han er stammer.

For dem som ikke har hørt om Scatmann John alias John Larkin kan jeg fortælle, at John er sanger og kommer fra USA. John fik sit gennembrud som sanger med cd'en "Scatman's world". Lå i 1995 i toppen på flere af de europæiske hitlister.

Cd'en er udgivet af Iceberg Records, Danmark.

På coveret til cd'en har han lavet en dekation til bl.a. alle stammere. Jeg har oversat den til dansk, og den følger her:

Mit navn er John Larkin, jeg er en person, der stammer.

For omkring otte år siden, opdagede jeg, at min stammen, som havde fulgt mig i mange år, var en gave, en ressource af styrke og en ressource af humanitet.

Det skete, da mit liv ændrede sig fra at leve i problemet til at leve i løsningen.

Hvad er løsningen?

For mig var det at forsøge at hjælpe alle os "stammere" som kæmper.

Den sidste sang på cd'en handler specielt om stammen/stammere. Den lyder som følger på engelsk:

Everybody stutters on eway or the other
So check out my messages to you.
As a matter of fact don't let nothin' hold

you back.
If the Scatman can do it so can you.

Everyboy's sayin* that the Scatman stutters
But doesn't ever stutter when he sings.
But what you don't know I'm gonna tell you
right now
That the stutter and the scat is the same thing.
Yo I'm the Scatman.

Where's the Scatman? I'm the Scatman.

Why should we be pleasin' all the politician
heathens
Who would try to change the seasons if
they could?
The state of the condition insults my
Intuitions
And it only makes me crazy and my heart
Like wood.
Everybody stutters one way or the other
So check out my message to you.
As a matter of fact don't let nothin' hold
you back.
If the Scatman can do it brother so can you.
I'm the Scatman.

(Scatting by Scatman John)

Everybody stutters one way or the other
So check out my message to you.
As a matter of fact don't let nothin' hold
you back.
If the Scatman can do it brother so can you.

I'm the Scatman.

I hear you all ask 'bout the meaning of scat.
Well I'm the professor and all I can tell you is
While you're still sleepin' the saints are still
weepin' cause

Things you call dead haven't yet had the
chance to be born
I'm the Scatman

(Scatting by Scatman John)

I'm the Scatman...repeat after me

*It's a scoobie oobie doobie scoobie doodie
melody*

I'm the Scatman...repeat after me

*It's a scoobie oobie doobie scoobie doodie
melody*

(Scatting by Scatman John)

PS! Ifølge oplysninger jeg fik på ELSA-mødet i Danmark vil Scatman John i starten af 1996 påbegynde en Europa-tour. Om han også besøger Danmark vides i skrivende stund ikke.

I næste nummer af Stammebladet vil der være et interview med Scatman John alias John Larkin.

På næste side bringes en artikel af Bernard T. Hartmann, som Lourdes Aguirrebengoa har fået ham til at skrive til Stammebladet.

Baggrunden for Bernards artikel

I vinteren 94 udkom bogen "The Neuropsychology of developmental stuttering" af Bernard-Thomas Hartman, på forlaget "Whurr Publishers Ltd, 19B Compton Terrace, London N1 2UN, England.

Forfatteren er fra USA, men bor nu i Norge.

Det var ikke så nemt for mig at forstå bogen, og det samme har jeg hørt fra de professionelle, som har lånt bogen. Men for mig, som har et barn på snart 10 år der stammer, blev bogen meget interessant. Det var første gang jeg kunne læse om mange af de erfaringer, jeg har gjort de sidste 5 år. Det føltes som om tingerne faldt på plads.

I sommeren 95 havde jeg den store fornøjelse at møde forfatteren selv i Sverige, til Verdens Kongres. Vi fik en god snak og jeg bad ham om at skrive en artikel til vores blad.

Forældregruppen inviterede forfatteren til Danmark, sidste i oktober. Desværre blev han meget syg lige før rejsen, så vi var nødt til at aflyse mødet, indtil videre.

Det var forklaringen på den artikel der bringes på næste side.

Hilsen, Lourdes.

Netværk - Lokalgruppe - Støtte til forældre

Har du planer/ønsker om at få en lokalgruppe i gang, så har sekretariatet liggende praktiske anvisninger på, hvad du bør tage højde for.

Du er også velkommen til at kontakte Connie Brouwers tlf. 48 79 00 57 (fax. 48 79 00 58) der vil hjælpe dig med videre overvejelser og praktisk afvikling.

Children and Developmental Stuttering

Bernard-Thomas Hartman, Ph.D., FAAMD

(This article is based upon the author's recent publication, *The Neuropsychology of Developmental Stuttering*, Whurr Publisher's Ltd.,

How do very young children develop a basic skill as complex as speech? Speech consists of multiple symbolic-sound patterns produced by coordinated movements of the oral-voice mechanisms, acted upon by specific neuro-muscular systems which also have other related but different functions, such as: eating, breathing, blowing, etc.

Children are born with an inherited potential to develop speech. Yet, many children exhibit difficulty developing normal speech. Such children may have organic and/or functional speech disorders, which may be due to a variety of mental, neurological, psychological physiological, sensory, or environmental factors.

There are also many young and older children who, despite their normal developing or developed speech, show symptoms suggestive of developmental stuttering, which

may not necessarily be due to mental or organic defects, or severe traumatic experiences. For these children the problem is not the development of speech, nor the lack of fluent-speech. It is rather, an apparent inconsistency, within certain situations, in their production of the relatively automated flow of their developing or developed fluent-speech.

While the cause(s) which begin developmental stuttering behaviors have yet to be definitely determined, certain conditions have been identified which tend to contribute towards their formation and severity. Although an inherited potential, speech does not develop as an instinct, but rather its development requires proper and consistent external stimuli.

Children upon birth require considerable attention and time to adapt to the world they enter. They are thus, very dependent upon external sources, parents and others, not only for their basic physical and emotional needs, but for the development of their inherent potential skills which are essential for properly meeting the responsibilities

of communal living.

The young infant is formed of many different inter-acting bodily systems. Most are concerned primarily with the maintenance of his health, physical growth, and movements. The system which gives purpose and direction to the child's adaptation to his world, and uniquely separated him from other live-forms, is the human brain; with its inherent potentials of wonderful skills. The keys to developing these potentials skills, speech, reading, writing, etc., are the opportunities for proper and consistent motivating experiences provided the child during his formative years.

The child's bodily systems, particularly the brain, are not fully developed at birth. These systems, maturing at different chronological rates, are greatly influenced by environmental experience. The child's potentials for speech therefore as for other basic skills, must undergo preparatory stages during which his bodily systems related to performing speech attain the necessary maturation and coordinated movements.

Young children do not intentionally learn to speak. To the contrary, they develop speech with little conscious efforts of doing so. During their early formative years, beginning with babbling, echolalia,

etc., they become aware that these primitive vocalizations bring attention and satisfaction of their basic needs. The progress of their early vocalizations towards functional speech therefore, is best served when closely associated with external attention which brings comfort and pleasurable-satisfying experiences.

The child's early imitations of external speech-sound stimuli are usually made, encouraged and reinforced by the parents, who provide comfort and pleasure experiences. This unity between the child's vocalizations and these gratification experiences thus, contributes greatly towards his speech development. These imitative vocalizations are also important since the child does not consciously choose, from the 88 different speech sounds humans can produce, those particular sounds common to the language of his cultural environment.

As the child matures, he will reflect not only his developing speech, but also, its various stages of immaturity. Thus, his developing speech may show non-fluency behaviors. In this regard, Van Riper maintained when the parents or others regard these early non-fluency behaviors as abnormal, they may react to them as indications of disturbed speech development, namely stuttering. He

thus contended, that stuttering may often first begin »within the ears of the parent«.

Great care therefore, must be taken by all; parents, relative, friends, as well as professionals, to avoid mistakenly labelling the child's non-fluencies as stuttering behaviors. For parents, professionals, or others, to call undue attentions, to his speech may confuse and threaten his dependancy upon speech as a ready means for obtaining gratification of his increasing needs and desires. The child might further feel rejection. The child might then, as Wendell Johnson stated, »become a stutterer because he was made to believe he stutters«.

Children are curious creatures desiring to explore the world around them. They seek to know the »Why and the What of This and That«. However, since their »receptive language skills« are usually more advanced than their »expressive skills«, they often cannot fully express what they see, hear, or feel. Still, the children eagerly attempt to express themselves, with little regard for its non-fluencies or other immature mannerisms of speech.

In his eagerness to express himself, the child's speech may show »heightened-speech behaviors«, such as: one or more of the following: be

Ja, ganske vist,
man siger så meget -
men det siger nu ikke så meget!

1. A sense of urgency in his speech efforts.
2. A noticeable rapid rate of speech.
3. A tendency to speak with insufficient speech-breath.
4. Hesitations, repetitions and/or prolongations of sound-phonemes.

When the child's speech is subjected to improper attentions, or negative emotional events, to which he cannot sufficiently understand and respond, he will tend to react with confusion and exhibit increased »heightened-speech behaviors«. He may thus, show an increase, not only in his assertiveness to speak, but also in his non-fluency behaviors. During this stage, he may further exhibit mild tonic or clonic dysfluencies with minor facial and bodily tensions. These increases in heightened-speech behaviors however, do not necessarily commit the child to becoming a stutterer.

Parents concerned for the child's increased heightened-speech behaviors are advised to seek professional counseling. The parents can be advised not only how to attend to the child's speech needs at home, but also, enable them to pass on the advice received to his teachers, relatives, and others, as deemed necessary.

Care should be taken to avoid

making the child unduly aware and preoccupied with either the manner of his speech, or parental concerns. Parents seeking professional assistance therefore, should not have the child accompany their visit to the professional clinic. Should the therapist request to examine the child, it is advised that the therapist do so within the child's home environment, where his non-fluency behaviors can be evaluated. The therapist thus, can play and interact without the child's awareness of being evaluated.

There are no standard therapy procedures for treating children exhibiting non-fluency or mild dysfluency behaviors. Usually, no direct formal therapy is advised. Therapy is usually provided to the parents in the form of counselling, to enable them at home to prevent the onset of developmental stuttering by guiding the child through his stage of non-fluency.

Therapy procedures recommended must relate to the particular child. Formal therapy for young children displaying seemingly stuttering behaviors and negative emotions is often difficult, particularly if chronic preoccupation with, and emotional reactions to their non-fluency behaviors are to be avoided. Therapy for these children therefore, within a school or clinic program, should conform with their needs, interests, and be given

with great care to provide a pleasant non-threatening environment.

Whether therapy is to be provided for young and older children, or adults, the methods used should be based upon meaningful opportunities to succeed in play, other activities, or work, which provide feelings of wellbeing, pleasure, or success experiences. For children,

as well as adults, the reinforcement of improved fluent-speech experiences should not be based upon their production of better fluent-speech, but rather upon **the successes experienced from their use of speech within meaningful and realistic life situations.** Emphasis upon this basic approach is very important if good and consistent results are to be obtained.

Slangens år

Slangens år af Knut Faldbakken er ikke en bog om stammen, men en kriminalroman; og den kredser om stammen, som den kredser om den stammende unge mand. »Gruppebillede med stammen« kunne man kalde den.

Hvis han så bare havde *sagt* noget! Hvad det var, der føltes så forkert for ham. Fortalt hende, at han vantrivedes i lejligheden hos hende havde han jo kun fået et lille værelse, hjemme havde han disponeret over hele kælderens. Eller om han gik og bebrejdede hende, at hun var flyttet fra Erik. Eller at han ikke befandt sig godt på den nye skole. Eller at han savnede faren. Eller hvad det nu var der plagede ham.

Hun kunne blive fuldstændig rasende, når hun tænkte på hans evindelige, misbilligende tavshed! Og så kom det værste, og det var tanken om at de *aldrig* havde haft nær kontakt, ikke sådan som hun havde ønske sig det, fordi han egentlig aldrig havde talt til hende.

- Hvis bare han havde talt til mig! Hvorfor talte han aldrig til mig? Den utaknemmelige skid!

Nu var hun ikke usårlig længere. Nu rasede hendes tanker videre, mens hun konstaterede, at hun allerede var nået halvvejs i sin gin and tonic. Hun var ikke i humør til at standse op, hverken med at drikke eller med at tænke, selv om hun vidste, at hun gik over stregen, var uretfærdig og selvoptaget: For Jon havde jo ikke talt til nogen på grund af sin talehæmning!

Det var det, der var sønnens tragedie. Deres fælles tragedie. Hun *vidste*, at hun ikke kunne anklage drengen for den talefejl, der lukkede tankerne inde i hans hoved uden den mulighed, andre havde for at give dem frit løb. Men det var aldrig lykkedes hende at vænne sig til den voldsomme stammen, som var ophavet til så meget ondt, som siden de tidligste barndomsår havde spærret ham inde i et fængsel af krampagtig isolation. Som hun inderst inde ikke forstod noget som helst af, for det var jo ikke en sygdom, og ikke en fysisk defekt, hans stammen varierede jo også, i enkelte sjældne stunder kunne han snakke helt glat og fint, næsten som alle andre, og da tændtes der altid et vildt håb i hende

om, at dette kunne »gå over« ... Før det pludselig trak sig sammen igen, og han stod der og gabte og gispede som en fisk på land, med kroppen dirrende i afmægtige spændinger. Hvorfor skete det?

Ingen eksperter kunne give nogen ordentlig forklaring, hverken hvad angik årsager eller udsigter. Alligevel havde hun påtaget sig hele skylden for, at han var blevet sådan, selv om hun ikke helt kunne begribe, hvordan *hun* skulle have kunnet forårsage en sådan defekt hos den søn, som hun altid havde holdt så meget af. Men det var nok sådan, det hang sammen. Det var hende, de havde påvirket ham, for det var hende, der havde været hjemme hos ham, da han var lille. En mor er til syvende og sidst altid ansvarlig for det, der sker i barnets udvikling. Og med hendes skiftende humør. Selvfølgelig var det hendes skyld. Selv om det jo ikke var det ...!

I hvert fald ikke i aften. Lige nu følte hun trang til at skyde noget af skylden på andre, for eksempel på Erik, som havde taget den selvmedlidende mine på og lukket sig inde i arbejdsværelset, når hun havde villet tale om problemet med Jons stammen. Ja, Jon kunne godt selv få lov at påtage sig sin del af skylden, så uvillig som han havde stillet sig til alle tilbud om behandling og specialundervisning op gennem årene.

Og de lærere, han havde haft i skolen, skulle heller ikke gå fri. Hun syntes, de havde indtaget en passiv og uinteresseret holdning og snarere bagatelliseret problemet. De havde alle som én forklaret hende, at stammen var noget, der ofte opstod hos børn, og at han sikkert ville vokse fra det. I stedet var det blevet værre med årene. Og allerværst efter han var flyttet med hende til lejligheden her i Welhavensgate. Til tider havde hun følt det, som om denne tavshed måtte have sprængt hans sind. »En mulig reaktion på afvisning,« havde skolepsykologen sagt. Men sådan som hun så det, var det *ham*, der havde afvist hende i alle disse år.

-»Som om han egentlig ønskede at straffe mig ved at gå der og tikke som en tidsindstillet bombe,« tænkte hun selvretfærdigt. På bristepunktet af alt det, han havde på hjerte, men aldrig fik udtrykt, dels af positive ting, som hans blik ofte flød over med. Men også af vrede. Had. Særlig i den sidste tid. Raseriet der glimtede i hans øjne, når han stod og vred kroppen for at vriste de ønskede ord fri, en vrede, som hun stadig oftere følte, var rettet mod hende selv, som havde gjort hende mere og mere utilpas ved at være sammen med sønnen. Kunne hun gå så langt som til at sige, at det var *ham*, der havde drevet *hende* ud af huset?

Fra: Knut Faldbakken, Slangens år, Forlaget Tiderne Skifter.

Nyt fra EU

Wolfgang Kreissl-Dörfler, partiet De Grønne, Tyskland, har i EU-parlamentet sagt følgende:

“De handicappede kræver bare det, vi alle med rette forventer af livet. De ønsker som vi retten til selv at kunne bestemme.”

EU-Parlamentet har vedtaget en beslutning vedrørende diskriminering af handicappede. Beslutningen kræver

- at diskrimination af handicappede gøres ulovlig, og at dette forbud skal indføres i Masstricht-traktaten.

Parlamentet gav ligeledes udtryk for at medlemslandene og kommissionen skal støtte NGO'erne, der arbejder for at forbedre handicappedes vilkår, og særligt de organisationer der drives af handicappede selv. Der blev ligeledes kommet med opfordring til at studier vedrørende arbejdsløshed også tage de handicappedes problemer på arbejdsmarkedet op.

Diskriminering?

I sidste nummer af Stammebladet havde jeg et indlæg vedr. en diskriminerings sag fra UHA. Jeg lovede, at I skulle få resultatet, som den amerikanske højesteret kom frem til.

Resultatet blev:

The Supreme Court i USA: “Samfundets myter og angst omkring invaliditet og sygdomme er ligeså invaliderende som den fysiske begrænsning som udspringer af aktuel forringelse/svækkelse”. (EEOC, II-10.)

Henrik N. Jensen.

Kontingent '96

Med dette nummer af Stammebladet er der et giroindbetalingskort. Dette skal bruges til indbetaling af kontingentet for 1996 senest den 1. marts. Kontingentet er igen i år, kr. 60. Hvis du har indmeldt dig (og betalt) i oktober kvartal 1995 gælder indbetalingen også for 1996.

På girokortet vil der stå én af flg. betegnelser:

Personligt medlem
Institutionsmedlem
Forældremedlem

Dette er fordi vi gerne vil vide hvorledes I opfatter jeres medlemsskab, og være mere målrettede i vores tilbud til medlemmerne. Der er ingen forskel i medlemsrettighederne. Hvis du vil flyttes til en anden gruppe skal du skrive det på girokortet.

Nogle ønsker ikke medlemsskab, men kun at modtage Stammebladet, her står der: 'Stammebladsabonnent'.

Plus og Stamposten

FSD tilbyder sine medlemmer et gratis abonnement på den Svenske stammeforenings blad 'PLUS'. Det er dog en betingelse at man hvert år tilkendegiver sin interesse til sekretariatet og i år skal det gøres inden den 10. februar.

De der ikke er medlemmer; men kun abonnerer på Stammebladet kan bestille Plus ved at indbetale kr. 80,00 på FSD's girokonto og mærke indbetalingskortet 'PLUS'.

Hvis du er interesseret i den Norske stammeforenings blad 'STAMPOSTEN', så giv besked inden den 10. februar, så vil vi forsøge at skaffe et eksemplar til dig.

Artikler om stammen

Mange der melder sig ind i FSD begrundet indmeldelsen med at de gerne vil vide noget mere om stammen, og det er jo en god idé. Derfor vil vi gerne, her i Stammebladet bringe så mange artikler om stammen som muligt, gerne set ud fra forskellige synsvinkler.

Hvis der er nogen som støder på artikler hvor stammen er nævnt, så klip dem ud og send dem til Stammebladet.

Du er naturligvis stadig velkommen til at skrive artiklerne selv, de er jo de bedste.

Red.

»Om stamning och vad man kan göra åt det«

FSD har den svenske mappe med titlen "*Om stamning och vad man kan göra åt det*". For mere oplysning omkring indholdet i mappen, se Stammebladet nr. 1 (94).

Det er muligt at låne den mod et ekspeditionsgebyr på 30 kr ved henvendelse til sekretariatet eller Hermann Christmann (se adressen under forældre-repræsentanter).

Adresseændring!

Er din adresse forkert? - er du flyttet? - så husk at give besked til sekretariatet på telefon 8686 2696, fax 8686 2796 eller pr. brev.

Lokalafdelinger

FSD yder tilskud til drift af lokalafdelinger. Tilskuddet fastsættes efter medlemsantallet i lokalafdelingen og udbetales ved henvendelse til kassereren eller sekretariatet.

Der er i øjeblikket fungerende lokalafdelinger i Ålborg-området, Frederiksborg Amt, Roskilde Amt og Varde, Blåbjerg & Blåvandshuk kommuner.

Hvis du/I er interesserede i at oprette en lokalafdeling, vil sekretariatet være behjælpelig med at udsende invitationer til de lokale medlemmer, en repræsentant for bestyrelsen møder også gerne op.

Lokal repræsentation

FSD har kontaktpersoner rundt om i landet og er også repræsenteret i bestyrelsen på nogle taleinstitutter. Sekretariatet henviser til kontaktpersonerne i dit område.

Forældre-kontaktpersoner

Hermann Christmann
Bregnevej 10
9800 Hjørring
tlf/fax: 98 92 79 61

Carl Erik Peters-Lehm
Vestparken 114
6840 Oksbøl
tlf/fax: 75 27 12 12

Anette Aude Vegeberg
Skelagervej 406
8200 Århus
tlf: 86 10 99 79

Jytte Søborg Andersen
Strandvejen 81
4600 Køge
tlf/fax: 53 66 13 71

HØRING,

Stammen, Epilepsi og Arbejdsmarkedet

Den 26. februar 1996 i Landstingssalen på Christiansborg.

Arrangør: Dansk Videnscenter for Stammen og Videnscenter for Epilepsi.

(Mere information, se side 16 i Stammeblad nr. 6, 1995)

FSD GENERALFORSAMLING

Den 27. april 1996.

På Kystgården i Nyborg.

Der kommer mere information i næste nummer; men reservér allerede nu denne dag/weekend.

NORDISK STAMMESEMINAR '96

Den 13. - 15. september 1996 i Finland.

ELSA-MØDE (European League of Stuttering Associations).

Den 18. - 20. oktober 1996 i Køln, Tyskland.

FSD's JUBILÆUMS-KONFERENCE

Hvad sker der i anledning af jubilæet i 1996?

Den 25. oktober 1996 vil der i Landstingssalen på Christiansborg løbe et jubilæumsarrangement af stablen.

Nærmere information om indhold m.m. vil du selvfølgelig få igennem bladet.

IFA-KONGRES

Den 18. - 22. august 1997 i San Fransisco, USA.

IFA's kontaktperson i Danmark:

Hermann Christmann

Bregnevej 10, 9800 Hjørring

Tlf/fax: 98 92 79 61.

NÆSTE BESTYRELSESMØDE

Den 17. februar 1996.

FSD's BESTYRELSE

Formand

Henrik N. Jensen
Tusborgvej 8
9310 Vodskov
tlf/fax: 98 29 21 70

Bestyrelsesmedlemmer

Carl Erik Peters-Lehm
Vestparken 114
6840 Oksbøl
tlf/fax: 75 27 12 12

Karen Steffensen
Fasanvej 2
8544 Mørke
tlf: 86 37 76 31

Næstformand

Jytte Søborg Andersen
Strandvejen 81
4600 Køge
tlf/fax: 53 66 13 71

Peder Nielsen
Brorsonsvej 2
8260 Viby J
tlf/fax: 86 11 63 53

Suppleant

Connie Brouwers
Birkegårdsvej 17
3200 Helsingør
tlf: 48 79 00 57
fax: 48 79 00 58

Kasserer

Anders Johansen
Hillerød
Post sendes til FSD.
tlf/fax: 48 24 12 38

Gorm Rokkjær
Ny Munkegade 71, st.tv.
8000 Århus
tlf/fax: 86 12 47 23

Hvem er FSD?

FSD er en landsforening oprettet i 1971 og har, foruden stammende, også medlemmer blandt forældre, fagfolk og andre interesserede.

FSD er medlem af og repræsenteret i:

Taleinstitutternes Brugerråd (TBR), v. Henrik Jensen

De Samvirkende Invalideorganisationer (DSI),

v. Henrik Jensen og Peder Nielsen.

European League of Stuttering Associations (ELSA), v. Per F. Knudsen.

International Stuttering Association (ISA), v. Per F. Knudsen.

Bestyrelsen af Dansk Videnscenter for Stammen, v. Anders Johansen

Herudover deltager vi i et uformaliseret nordisk samarbejde hvor de fem Nordiske lande på skift arrangerer stammeseminarer.

Du melder dig ind i FSD ved at:

Indbetale 60 kr på giro 2 19 95 48 eller ringe, skrive eller faxe til sekretariatet. Ved indmeldelse efter 1. oktober gælder medlemskabet også for det følgende år.

Foreningen for Stammere i Danmark

c/o DSI

Kløverprisvej 10 B

2650 Hvidovre

Telefon: 8686 2696

Telefax: 8686 2796

Ring og få en snak med vores sekretær Lene eller læg en besked på telefonsvareren

Du er altid velkommen til at kontakte foreningen med spørgsmål, oplysninger eller lignende.

Foreningen sælger følgende pjecer:

Ved køb af følgende antal: 1-9 stk.   10-39 stk.   40-? stk.

er prisen pr. stk:

Stammer du?	23,00	18,00	15,00
Stammer dit barn?	23,00	18,00	15,00
Stammer din elev?	23,00	18,00	15,00
Når det lille barn stammer	23,00	23,00	20,00

(priserne er excl. moms og forsendelse)

Plakat med stammende berømtheder kan købes for kr. 100 inkl. moms og forsendelse.

Video-biblioteket omfatter følgende bånd med ekspeditionsgebyr på kr. 50 og lånetid én uge:

Sounds of Stutteres.

(fra verdenskongressen, 1989)

Vi stammer og hvá så.

(om unge/voksne der stammer).

Talelyst og stammeangst.

(om små børn der stammer, og deres forældre).

Vesttyskland 1989

FSD/Båndværkstedet DR

v. bl.a. Per F. Knudsen